

Λιμενική Πολιτική- Οικονομία και Κοινωνία

Επιστήμες / Ναυτιλία

Ισίδωρος Παχουνδάκης* - Ευστράτιος Σπύρου*

Η λέξη λιμάνι προέρχεται από την αρχαία ελληνική «λιμήν» (ο λιμήν, του λιμένος).

Με τον ετυμολογικό όρο νοείται ο ασφαλής εκείνος όρμος στον οποίο μπορούν να προσεγγίζουν με ασφάλεια τα πλοία προκειμένου να προβούν σε εμπορικές δραστηριότητες. Οι Λιμένες διακρίνονται σε φυσικούς που στην αγγλική αποδίδεται με τον όρο Harbour και σε τεχνητούς (αγγλικά Port), και επίσης σε θαλάσσιους ή παραθαλάσσιους, ποτάμιους ή παραποτάμιους και σε λιμναίους ή παραλιμναίους.

Λιμενική Πολιτική (Port Policy) είναι αυτή που ασκεί το κάθε Κράτος ειδικά προς τους εθνικούς του λιμένες , καθώς και η όλη συμπεριφορά δημιουργίας ανάπτυξης και βελτίωσης των λιμενικών υποδομών στην επικράτειά του.

Στο πλαίσιο χάραξης σοβαρής και υπεύθυνης λιμενικής πολιτικής είναι αν το κράτος ασκεί τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των λιμένων, μέσω κρατικών (δημοσίων) Υπηρεσιών ή μέσω Οργανισμών -ΝΠΔΔ (όπως ήταν και είναι ακόμη στην Ελλάδα) ή παραχωρεί το δικαίωμα διοίκησης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης αυτών σε εξειδικευμένες επιχειρήσεις ιδιωτικών συμφερόντων (όπως συμβαίνει σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Διεθνώς).

Στην χάραξη σοβαρής και υπεύθυνης Λιμενικής Πολιτικής προκύπτουν ιδιαίτερα ζητήματα καθορισμού του είδους των λιμένων από τη χρήση αυτών, όπως για το αν χαρακτηρίζονται εμπορικοί, επιβατηγοί, τουριστικοί, φορτωεκφόρτωσης επικινδύνων φορτίων, καθώς και ο προσδιορισμός ανάγκης δημιουργίας νέων λιμένων ή της περαιτέρω ανάπτυξης των υφισταμένων.

Η αποτελεσματική, παραγωγική και αποδοτική λειτουργία των λιμένων ενός Κράτους αποτελεί βασικό παράγοντα που προσδιορίζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητά και ελκυστικότητά του σε εσωτερικές ή εξωτερικές επενδύσεις. Σημαντικές συγκεντρώσεις επιχειρήσεων με σημαντικές θετικές εξωτερικές οικονομίες στις επί μέρους επιχειρηματικές δράσεις λόγω της ύπαρξης τους κοντά σε πόλεις-λιμένες έχουν αναπτυχθεί περαιτέρω τόσο οι ίδιες όσο και οι οικονομίες και οι κοινωνίες των Πόλεων -λιμένων.

Το παγκοσμιοποιημένο επιχειρηματικό περιβάλλον της ναυτιλίας και όχι μόνο, τροφοδοτεί τις εξελίξεις και οι εξελίξεις αυτές στο διεθνές οικονομικό σύστημα επιδρούν στην στρατηγική ανάπτυξης και βελτίωσης των λιμένων. Επίσης, η ανάπτυξη των λιμένων πλέον είναι αναπόφευκτη ώστε να μπορούν να

υποστηρίξουν με νέες τεχνικές υποδομές και παρεχόμενες λιμενικές υπηρεσίες τις τεχνολογικές εξελίξεις στα πλοία που αυξάνει το μέγεθος τους και την ταχύτητα πλεύσεως και φορτοεκφορτώσεως των εμπορευμάτων, όπως επί παραδείγματι, Πλοία που μεταφέρουν ευπαθή προϊόντα απαιτούν και ύπαρξη κατάλληλων χώρων αποθήκευσης και συστημάτων διαχειρίσεως στους λιμένες εκφορτώσεως. Επομένως, η επένδυση σε ειδικές εγκαταστάσεις, ή ανάπτυξη των ήδη υπαρχόντων και η εξειδίκευση του κατάλληλου Ανθρώπινου Δυναμικού είναι σημαντικοί παράγοντες ανάπτυξης και δημιουργίας δομών για την οικονομία και την ίδια την κοινωνία. Επιπλέον οι λιμένες μπορούν να παρέχουν και άλλου είδους υπηρεσίες έχοντας τις κατάλληλες υποδομές, όπως ο έλεγχος της ποιότητας των προϊόντων, η ανά-συσκευασία, η επισκευή, η συναρμολόγηση προϊόντων. Οι συγκεκριμένες υπηρεσίες αυξάνουν την προστιθέμενη αξία που προσφέρει ένας λιμένας και ενισχύουν την οικονομική απόδοση, αλλά κυρίως την επιχειρηματική ελκυστικότητα του. Οι οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις συνετέλεσαν στην δημιουργία ανταγωνισμού μεταξύ των λιμένων και την ανάδειξη νέων στοιχείων ως αιχμές ανταγωνισμού, με πλεονέκτημα την ποιότητα και ασφάλεια των παρεχόμενων υπηρεσιών για όποιον τις έχει. Η λιμενική λειτουργία πραγματοποιείται στον κόσμο σε ένα εντελώς νέο και διαφοροποιημένο περιβάλλον. Σύγχρονες υποδομές και υπηρεσίες μετέτρεψαν τους λιμένες από χώρους διακίνησης ταξιδιωτών και εμπορευμάτων σε πολύπλευρες επιχειρήσεις με υψηλές και σοβαρές τεχνοκρατικές διαδικασίες και μεθόδους λειτουργίας και δομής, οι οποίες καλούνται να ανταποκριθούν και να προσαρμοστούν σε νέες απαιτήσεις και υποχρεώσεις απέναντι στο περιβάλλον, την Οικονομία και τις Κοινωνίες.

Οι θαλάσσιες μεταφορές και η ναυτιλιακή βιομηχανία αποτελούν τον βραχίονα του διεθνούς εμπορίου, με πρωταγωνιστές τον εμπορικό στόλο και τους λιμένες. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, περίπου το 95% του διεθνούς εμπορίου πραγματοποιείται σήμερα δια των θαλάσσιων οδών, με πλεονεκτήματα το χαμηλότερο κόστος, την ταχύτητα, την εξοικονόμηση ενέργειας, το υψηλά εξειδικευμένο και εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό και την προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη των λιμένων συμβάλει στην αύξηση της ζήτησεως θαλάσσιων μεταφορών και υπηρεσιών και κατ' επέκταση στην κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.

Οι λιμένες πλέον δεν είναι μόνο κέντρα διαμετακόμισης και διανομής, αλλά εξελίσσονται σε μονάδες που παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική διαχείριση των επιχειρήσεων, ενώ το μέγεθος της οικονομικής ωφέλειας και του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που δύναται ένα λιμάνι να προσφέρει σε μία επιχείρηση είναι ο καθοριστικός παράγοντας της επιτυχίας του, καθώς και η

σοβαρότητα του στελεχιακού του δυναμικού στην εξυπηρέτηση και ικανοποίηση των πελατών του, με την αποτελεσματικότητα του, την παραγωγικότητα του και την ευελιξία του. Βάσει αυτών των προϋποθέσεων, κάθε λιμάνι πλέον οφείλει να είναι ανταγωνιστικό έναντι των άλλων και για την επίτευξη αυτού του στόχου η διοίκηση και διαχείριση στα μεγαλύτερα και πιο αναπτυγμένα λιμάνια του κόσμου έχει περάσει στα χέρια ειδικών εταιριών διαχείρισεως λιμένων που έχουν ακριβώς τον ανωτέρω σκοπό. Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα, εκμεταλλεζόμενες τα λιμάνια αυξάνουν τα έσοδα τους ενώ βοηθούν στον εκσυγχρονισμό και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του λιμένα. Η τάση αυτή στο θαλάσσιο εμπόριο και τις ναυτιλιακές υπηρεσίες δε μπορούσε παρά να επηρεάσει και το λιμενικό ανταγωνισμό και να αποτελέσει κίνητρο για αλλαγές στον τρόπο διοίκησης και διαχείρισης των λιμένων. Το χαρακτηριστικό της σύγχρονης διαχείρισης των λιμένων είναι η αυξημένη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα με την ανάληψη της διαχείρισης των τερματικών σταθμών από εταιρίες διαχειριστές διεθνούς αξιοπιστίας και εμπέλειας. Οι επιχειρήσεις αυτές επενδύουν σημαντικά κεφάλαια σε κομβικούς λιμένες και έχουν εξασφαλίσει μεγάλα μερίδια στην παγκόσμια εμπορευματική και διαμετακομιστική κίνηση. Συνολικά, η μετάθεση των ορίων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού φορέα είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών από τις λιμενικές υποδομές, την αύξηση της αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας και την βέλτιστη κατανομή των δημοσίων κεφαλαίων. Ο ρόλος του Κράτους πρέπει να περιορίζεται στο στρατηγικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη των βοηθητικών λιμενικών εγκαταστάσεων και στην παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών, τα οποία ο ιδιωτικός τομέας δεν έχει κίνητρο να προσφέρει. Επιπλέον, δημιουργεί συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά των λιμενικών υπηρεσιών και εξασφαλίζει την εξομάλυνση των εξωτερικών αρνητικών οικονομικών. Το 90% των μεγαλύτερων λιμένων διακινήσεως διεθνώς εφαρμόζει ένα αποκεντρωμένο σύστημα λειτουργίας με μια μακροχρόνια παραχώρηση βασικής υποδομής, ανωδομής και του δικαιώματος χρήσης και διαχείρισης βασικών λιμενικών υπηρεσιών σε εξειδικευμένες εταιρίες διαχείρισης λιμένων. Με αυτό το σύστημα η υποδομή εξακολουθεί να ανήκει στις κρατικές λιμενικές αρχές οι οποίες πρέπει να φροντίζουν για την ικανοποιητική ανάπτυξή και συντήρησή της, όμως η ανωδομή, δηλαδή ο αναγκαίος εξειδικευμένος μηχανολογικός εξοπλισμός, που σήμερα είναι υψηλού κόστους και η ανέγερση των κατάλληλων κτιριακών εγκαταστάσεων πραγματοποιείται από την ανάδοχο εταιρία διαχείρισεως. Όσον αφορά στις εργασίες του λιμένα, η εταιρία διαχείρισεως πραγματοποιεί όλες τις εργασίες διακινήσεως των φορτίων και μπορεί να πραγματοποιεί και τις εργασίες πλοηγείσεως, ρυμουλκήσεως και προσδέσεως των πλοίων, καθώς και έργα βυθομέτρησης και άλλα έργα προστιθέμενης αξίας στους λιμένες. Επιπλέον των

ανωτέρω, οι προβλήτες των λιμένων μπορεί να παραχωρηθούν με ειδικές συμβάσεις στις εταιρίες διαχείρισης, οι οποίες θα εισπράττουν τα τέλη ελλιμενισμού, καταλήψεως της προβλήτας, προσδέσεως και υπηρεσιών δεξαμενισμού. Αυτές οι παραχωρήσεις από τη μεριά των λιμένων γίνονται κυρίως με στόχο την ταχεία προσαρμογή της υποδομής και ανωδομής τους στις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες και απαιτήσεις των μεταφορών και του διεθνούς εμπορίου, εφόσον οι αποφάσεις για τις επενδύσεις και τις μεταβολές που θα γίνουν λαμβάνονται από τους εξειδικευμένους διαχειριστές που διαθέτουν την κατάλληλη γνώση, οργανωτική δομή και πληροφόρηση. Στις θαλάσσιες μεταφορές σημαντικό ρόλο παίζουν η διαχείριση των εμπορευμάτων στους λιμένες (φόρτωση, εκφόρτωση, αποθήκευση, στάθμευση οχημάτων, συσκευασία, συναρμολόγηση), η οποία συνεπάγεται σημαντικό μέρος του κόστους των εμπορευμάτων. Επίσης, οι σημαντικές ελλείψεις δυναμικότητας και αδυναμίας ικανοποιητικής εξυπηρέτησεως των πελατών σε πολλούς λιμένες έχει οδηγήσει στην επιλογή λιμένων προσεγγίσεως των πλοίων όχι μόνο βάσει του κόστους της υπηρεσίας, αλλά κυρίως βάσει της αξιοπιστίας των λιμενικών διαχειριστών και της αποτελεσματικής και έγκαιρης προσφοράς των λιμενικών υπηρεσιών, χωρίς αναίτιες κωλυσιεργίες. Η επιχειρηματική επιτυχία ενός λιμένα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη δυνατότητα των διαχειριστικών του αρχών να έχουν πνεύμα και κουλτούρα συνεργασίας με τους πελάτες τους για την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση τους. Έτσι, οι εταιρίες διαχείρισης λιμένων που είναι άκρως εξειδικευμένες διαθέτουν και τον κατάλληλο προωθητικό μηχανισμό (marketing) για την προσέγγιση περισσότερων πελατών. Για όλους αυτούς τους λόγους, η διεθνής τάση όσον αφορά στα υποδείγματα διαχείρισεως λιμένων σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η σημαντική μείωση του ρόλου του Κράτους, τόσο στη διαχείριση των λιμένων όσο και στη χρηματοδότηση ανάπτυξης και βελτίωσης των βασικών λιμενικών εγκαταστάσεων. Η αποκρατικοποίηση, μερική ή ολική, πρέπει να συνοδεύεται και από μία σειρά άλλων μέτρων, ώστε τελικά να δράσει με ωφέλεια της εθνικής οικονομίας, με προσοχή όμως στον κρατικό παρεμβατισμό που θα επιδιώκει την καταστολή κάθε πρωτοβουλίας ανάπτυξης της παραγωγικής διαδικασίας. Ο τελικός αποδέκτης της ωφέλειας τέτοιων σημαντικών επενδύσεων θα πρέπει να είναι ο άνθρωπος και οι κοινωνίες του, αναδεικνύοντας την δημιουργικότητα του ατόμου ως παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής ειρήνης και ευημερίας.

***Ισίδωρος Παχουνδάκης**

**Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος Ναυτιλιακών Προγραμμάτων elearning
Οικονομικού Τμήματος Πανεπιστημίου Πειραιά**

***Ευστράτιος Σπύρου**

**Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος Ναυτιλιακών Προγραμμάτων elearning
Οικονομικού Τμήματος Πανεπιστημίου Πειραιά**

Βιβλιογραφία

- Ι.Παχουνδάκη-Στρ. Σπύρου, Οργάνωση και Διοίκηση Λιμένων, Θεσσαλονίκη 2016, Προγράμματα Εξειδίκευσης- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Με την υποστήριξη των:

**INSTITUTE OF
INTERNATIONAL
NAUTICAL
STUDIES**

nauticalstudies.org

PHOENIX
Register of Shipping

www.phrs.gr

<http://bit.ly/2fdkxmj>